

Sautalaga ki Tulafono
mo Fakatakitakiga
fakatautau ki te fakaoga
o te pukelima o taofi
tamaliki i akoga mo
kura i Niu Sila

Fakasologa o Mataupu

- 3 Kaia tatou ko sautala iei ki tulafono mo fakatakitakiga fakatautau ki te pukelima o taofi?**
- 4 Ne a a tulafono fakatautau ki te fakaogaaga o te pukelima o taofi?**
- 6 Ne a takitakiga fakatautau ki te fakaogaaga o te pukelima o taofi?**
- 8 Ka manakogina ne akoakoga?**

Kaia tatou ko sautala iei ki tulafono mo fakatakitakiga fakatautau ki te pukelima o taofi?

Talofa kae aumai ki te sautalaga ki tulafono mo fakatakitakiga fakatautau ki te pukelima o taofi.

E iloa ne tatou me i tamaliki fiafia, ola 'lei kola e lagona te saogalemu ka 'lei atu olotou tauloto. Ko oti ne lagona ne tatou mai akoga, matua, kaaiga mo tino o te komiuniti e se katoatoa olotou malosi me i tulafono i te vaitaimi nei mo fakatakitakiga ki te pukelima o taofi e manakogina ke fakatoka ne fakatakitakiga e faigofie kae maina faka'lei me mafea te pukelima o taofi e 'tau o fakaoga kae puipui pefea, ke 'lei atu a puipuiga o tamaliki mo talavou ke se pa'kia.

Te Physical Restraint Advisory Group (te Advisory Group) ne fakatuu ia Setema 2020 o fesoasoani ki te Minisituli o Akoga ke fakafoou ana tulafono mo fakatakitakiga mai tua o mafuliga ki te tulafono i te fakaoga o te pukelima o taofi i te Education and Training Act 2020. Te Advisory group e aofia iei sui o matua, te feitu tau akoakoga pela foki mo komiuniti o tino se katoatoa te malosi.

Te maliega fakatasi ki te pogai o te Advisory Group ko te atiakega o tulafono mo fakatakitakiga kola e mafai o fakagalue kae tausigina ki luga i te pukelima o taofi tamaliki i akoga kola:

- tausi ki saolotoga o tamaliki, kaaiga pela foki mo tino galue i akoga
- puipui te fakaogaaga o te pukelima o taofi tamaliki vagana ko te toe mea loa e 'tau o fai
- aumai ne ia te maaina mo te fesoasoani ke iloa me mafea kae pefea foki e fakaoga iei te pukelima o taofi tamaliki.

E pefea koe o fesoasoani

Te Advisory Group ne avaka ne latou ne tulafono mo fakatakitakiga foou fakatautau. Fakamolemole faitau ki tulafono mo fakatakitakiga fakatautau muamua, ko fakailoa mai iei me nea ou manatu kiei. E mafai ne koe o fakafonu a te initaneti savea i luga nei io me meli iti au fautuaga ki te physicalrestraint.convo@education.govt.nz.

Matou e manako o fakalogo mai i akoga, kura, faiakoga, tino galue kola se ne faiakoga, tino poto fesoasoani ki te tauloto, latou se katoatoa te malosi, tamaliki mo talavou pela foki mo olotou matua mo kaaiga me e mata a tulafono mo fakatakitakiga fakatautau ka galue 'lei ki a latou, kae e mata e isi ne tatooga iei io me ne a foki nisi fakalavelave ke fai se fakatauga kiei.

E 'tala atu ke aumai otou fautuaga mai te po 23 o Novema 2021 ke oko ki te po 31 o Mati 2022.

Kafai ko pono a te taimi o te savea, te Minisituli ka galue mo te Advisory Group ki fautuaga a tino katoa ne aumai mai mua e fakaiku a tulafono mo fakatakitakiga ke faka'pa ki tua.

Ne a a tulafono fakatautau ki te fakaogaaga o te pukelima o taofi?

A tulafono e fakaasi iei a faifaiga mo mea e 'tau o fai ke tautali kiei a pule fakagalue, pule o akoga, faiakoga pela foki mo tino galue ko taliagina ki feitu tau te fakaoga o te pukelima o taofi tamaliki i loto i akoga.

Fakamafuliga ne avaka faka'pau ki tulafono i te 2017 e aofia:

- **E manakogina akoga ke atiake palani fesoasoani mo tamaliki akoga kola e lasi te mafai o oko ki a latou te pukelima o taofi tamaliki.** Te fakamafuliga tenei e fesoasoani ki palani mo tino taki tokotasi ke puipui ke se pokotia te mafaufau pela foki mo uiga fai kola ka iku ki tulaga o fakalavelave ko faka'lasi. E avatu ki matua mo tino tausi tamaliki se avanoaga ke mafai o fesoasoani ki akoakoga a olotou tamaliki pela foki mo te olaga 'lei o latou i te akoga. Ka manakogina se fakataliaga mo te mautinoa mai matua manafai te fakaogaaga o te pukelima o taofi tamaliki e faka'mau ki te palani fesoasoani a te tamaliki.
- **E manakogina akoga ke avatu ki matua avanoaga e 'tau ke mafai o fakatasi atu ki se faipatiga toetoe mai tua o te mea ne tupu ne fakaoga iei te pukelima o taofi tamaliki.** E fakaasi mai i konei te taaua te galue fakatasi o akoga mo matua i te faiga ke malamalama me kaia ne tupu iei se mea kae e pefea foki o puipui ke se toe tupu i se taimi mai mua. Akoga ka manakogina ke fakailoa ki matua me ne pefea te fakatokaga o te mea ne tupu i te faipatiga toetoe, kae se ko te fakailoaga i te taimi muamua. Te mea tenei ka fakafaigofie ne ia a akoga ke fakailoa ki matua/tino tausi tamaliki i se taimi vave kii.
- **Manakogina ko lipoti o mea ne tupu kae fakaoga te pukelima o taofi tamaliki e aofia a fakailoaga konei:**
 - Kooi ne lipoti te mea ne tupu kae ne fakaoga te pukelima o taofi tamaliki. Te fakamatalaga tenei ka fesoasoani ke lavea te iloa o tino galue i olotou mea ne fai i te fakaoga te pukelima o taofi tamaliki e pela foki mo olotou tiute ki te faiga o te lipoti kiei.
 - Manafai te tamaliki akoga e isi ne ana manakoga ki fesoasoani o tauloto. Te fakamatalaga tenei ka fesoasoani ki kilokiloga ki te fakaoga o te

pukelima o taofi tamaliki kae aofia iei ko tino mai konei. Te mea nei se fakamoemoega e pela me se fakatokaga mo te vaitaimi nei ke oko ki te taimi o te faiga lipoti o te pukelima o taofi tino ko mafai o sokotasi ki te standardised Learning Support Register.

- **E fakatalia iei a faiga o lipoti i taimi mai mua e auala i Student Management Systems** ke fai ko te faifaiga tenei ke faigofie kae maamaa ki akoga.

E fakamaina iei te vaega akoakoga e manakogina mo faiakoga e pela foki mo tino galue kola ne fakataliagina:

- A faiakoga katoa fakatasi mo tino galue ne fakataliagina ka manakogina ke fakafonu ne latou a vaega i te initaneti o te katoaga o Fakatakita'iga kae ke fesoasoani ki a latou ke lavea a pogai e kamata iei te 'mafa o te mafaufau, malamalama i manakoga e seki fakataunu, pela foki mo te puipuiga, te fakafolikiga mo te gasuega o tali atu ki mea e 'mafa iei te mafaufau o te tamaliki akoga. Te mea nei e fakaasi te pogai ki te puipuiga o te fakaogaaga o te pukelima o taofi tamaliki vagana ko te toe mea loa e 'tau o fai.
- Faiakoga kola e maluga te fakamataku o manakogina te fakaoga o te pukelima o taofi tamaliki, pela foki mo tino galue ne taliagina kae se ne faiakoga, ka manakogina ke akoako ki auala 'tau o te taofiga o tamaliki. E fakaasi mai iei te ikuga me i te akoako o faiakoga katoa i te fakaogaaga o te pukelima o taofi tino e se galue, kae ko faiakoga kola e lasi te mafai o manakogina o fakaoga te pukelima o taofi tamaliki e 'tau o iloa me fai pefea i auala kola e saogalemu. A tino galue katoa kola e se ne faiakoga e manakogina ke akoako ki te fakaogaaga o te pukelima o taofi tamaliki e pela loa mo te fakamainaga o te tino galue ko oti ne taliagina i loto i te Education and Training Act 2020.

Toko i konei ke mafai o maua tau kopi katoa o tulafono fakatautau

Fesili

A matou e salasala ki fautuaga a tino ki fesili konei e uiga mo tulafono fakatautau:

Koe e talia o kopi kae fakapiki a Fesili Pokesi mo Fakasao Pokesi e pela me se tali a koe i te meli iti, aumai ki te physicalrestraint.convo@education.govt.nz

Koe e loto ki manakoga o atiake a palani fesoasoani mo tamaliki
akoga kola e manako kiei?

Ao Ikai

Kafai e ikai, kaia?

E loto mo koe a manakoga o fakailoa kae faipati o fakamatala ki
matua mo tino tausi tamaliki?

Ao Ikai

Kafai e ikai, kaia?

E loto mo koe a manakoga o te lipotiiga, e aofia iei ko
fakamatalaga kola e manakogina i te pepa fakafonu fai lipoti?

Ao Ikai

Kafai e ikai, kaia?

E loto mo koe a manakoga ki akoakoga ma faiakoga mo tino galue
kola ne taliagina?

Ao Ikai

Kafai e ikai, kaia?

E isi aka foki ne au faitioga ki tulafono:

Ne a takitakiga fakatautau ki te fakaogaaga o te pukelima o taofi?

A fakatakitakiga fakatautau e aumai ne latou a te maaina ki akoga i feitu ki mea e mafai o fai ne tino galue o puipui, fakatoka, kae tali atu mo te saogalemu ki se tamaliki akoga e pokotia te mafaufau, e aofia iei tulaga kola ko mafai o fakaoga te pukelima o taofi tamaliki ke puipui iei te fakamaseiga ka oko kiei.

A fakatakitakiga e atafia iei te taaua o te galue fakatasi i vaasia o faiakoga, tamaliki mo tupulaga tuputupu, pela foki mo olotou matua mo kaaiga ke puipui te fakaoga o te pukelima o taofi tamaliki vagana ko te toe mea loa e 'tau o fai.

Fakamafuliga ne avaka faka'pau ki fakatakitakiga i te 2017 e aofia:

- **faiga ke malamalama i uiga fai e pela mo tamaliki akoga e pokotia mafaufau pela foki mo te sokotaki ki manakoga e seki fakataunu.** Te fakamafuliga tenei ka fesoasoani ki tino galue i akoga ke tai malamalama atu me pefea o puipui a uiga kola ka fakaoso foki iei a nisi kae e fakamalosi a gasuega kola e taugatonu kae fesoasoani ki uiga fakaasi.
- **e pefea o palani kae galue fakatasi ke iloa a mea e fakaosi te kaitaua o te tamaliki akoga e pela foki mo manakoga e seki fakataunu, pela foki mo te atiakega o se palani fesoasoani mo tino takitasi ke fakataunu iei a manakoga konei.** Te mea nei e aofia iei se fakatokaga o te palani fesoasoani tela ko otii ne fakatoka ne kaaiga tela e faigofie kae maamaa o faitau, malamalama kae fakagalue. E uke a molimau ki te galue fakatasi i vaasia o akoga mo matua e fesoasoani ki te 'lei o taumafaiga a tamaliki akoga.
- **pukelima 'tau ki tamaliki.** Ka fesoasoani te mea nei ki faifaiga 'lei i te pukelima ki te tamaliki, lagolago o faka'lei atu a vaasia o tamaliki akoga mo tino galue i akoga.

- **ne a mea a faiakoga mo tino galue ne taliagina e mafai o fai manafai e manakogina ke fakaoga te pukelima o taofi tamaliki vagana ko te toe mea loa e 'tau o fai o puipui mai pakiaga.** Te mea nei ka fesoasoani ke fakamaonia me, kafai a tino galue i akoga e manako o fakaoga te pukelima o taofi tamaliki, e iloa ne latou me kofea a gasuega e saogalemu atu.

- **e pefea te matematega o te lasi te pokotia o te mafaufau.**

Te mea nei e tautali i fakamafuliga ki te tulafono tela e fakatalia iei te fakaoga o te pukelima o taofi tamaliki ke puipui iei te lasi te pokotia o te mafaufau manafai ko sei loa se isi mea e mafai o fai. Te fakatakitakiga tenei ka fesoasoani ki tino galue i akoga ke malamalama i tulafono foou pela foki mo vaega tulaga e mafai o fakaoga kiei.

- **ata faka'tuu** ke fesoasoani ki faipatiga a tino galue pela foki mo te kiloga ki auala puipui, fakatoka kae faka'lei iei tulaga kola e mafai loa o iku ki pakiaga.

Toko i konei ke mafai o maua tau kopi katoa o fakatakitakiga fakatautau

Fesili

A matou e salasala ki fautuaga a tino ki fesili konei e uiga mo fakatakitakiga fakatautau.

Koe e talia o kopi kae fakapiki a Fesili Pokesi mo Fakasao Pokesi e pela me se tali a koe i te meli iti, aumai ki te physicalrestraint.convo@education.govt.nz

A fakatakitakiga konei e fesoasoani ki te malamalama i auala e puipui iei pela foki mo te gasuega e saogalemu ki pokotiaga o te mafaufau o tamaliki akoga pela foki mo uiga kola e fai mo fakamatakuga?

Ao Ikai

Kafai e ikai, kaia?

E mata a fakatakitakiga konei e avatu te maaina e uiga mo feitu tau te pukelima kola e 'lei?

Ao Ikai

Kafai e ikai, kaia?

E mata a fakatakitakiga konei e fakamaaina atu me mafea kae pefea foki o fakaoga te pukelima o taofi tamaliki, e aofia iei ko tulaga manafai ko lasi te pokotiaga o te mafaufau?

Ao Ikai

Kafai e ikai, kaia?

A ata fakaasi kona e fesoasoani? Ne a nisi ata fakaasi e gal mai konei?

Ao Ikai

Kafai e ikai, kaia?

Ne a ou manatu me e pefea a fakatakitakiga konei o avatu ko te mea ke faigofie te fakaoga ne koe?

E isi aka foki ne au fautuaga ki fakatakitakiga kona:

Ka manakogina ne akoakoga?

Ko oti ne fakatalia ne matou taimi mo te atiakega e pena foki mo te fakatelega o faiga akoakoga kola e fakaasi iei a manakoga i loto i tulafono fakatautau.

A mataupu mo te fakasoaga o te akoakoga (i te initaneti pela foki i webinars) ka takitaki iei a tino e fai te akoakoga i Fakatakitakiga foou e pela foki mo fakamoemoega o Tulafono. E aumai ne ia aofaga e mafai o fai mo auala ki te fakaogaaga i se akoga e pela foki mo te levolo o te tamaliki akoga taki tokotasi.

Malamalama i Behaviour, Responding Safely (UBRS) fakataunuga o koosi e avaka ke fakatumau kae e aofia a auala fesoasoani ki tulaga o mafatiaga. Te koosi ka fakafoou ko te mea ke faigofie te mafai o fetaui mo manakoga o akoga kae ke olo tasi mo Tulafono mo Fakatakitakiga foou e pela foki mo fesoasoani e fakaoga nei kae fakatupe ne te Ministilu o Akoga.

Akoakoga ki pukega e saogalemu (safe holds) ka fakatumau o akoako manafai te palani fesoasoani e fakaasi me e mafai o manakogina te pukelima o taofi tamaliki e pela me se toe mea loa e 'tau o fai. Te mea nei ka fetaui mo te manakoga i Tulafono e uiga mo palani fesoasoani pela foki mo te fakataliaga ki tino galue.

Fesili

A matou e salasala ki fautuaga a tino ki fesili konei e uiga mo faiga akoakoga ne fakatoka.

Koe e talia o kopi kae fakapiki a Fesili Pokesi mo Fakasao Pokesi e pela me se tali a koe i te meli iti, aumai ki te physicalrestraint.convo@education.govt.nz

E mata a te akoakoga ne avaka (i fakamatalaga i te initaneti pela foki mo webinars, UBRS fakafoou mo te fakasokoga o te akoakoga o safe holds) e fetaui mo manakoga o faiakoga mo nisi tino galue i akoga kae e fesoasoani ki olotou malamalama ki te fakafolikiga o te pukelima o taofi tamaliki?

Ao Ikai

Kafai e ikai, kaia?